

weigering van het bestuur aan deze buurtvereniging geld ter beschikking te stellen voor het koninginnefeest, zolang deze vasthield aan haar 'verwarrende' naam. 'Delfshaven' ging overstag en wijzigde haar naam in Delfshavensche Vereeniging voor Volksvermaken.⁸⁴⁾

Uit deze aanvaring blijkt dat de zustervereniging, ondanks de grotere achterban, niets in de melk te brokkelen had. Niettemin is duidelijk dat de zelfhulpgedachte onder de arbeidersbevolking opgang maakte. Dat ging onvermijdelijk gepaard met conflicten. Die kwamen niet zozeer voort uit verschillen van inzicht, alswel uit een klassiek belangenconflict tussen een gevestigde en een nieuwe organisatie, in casu bevolkingsgroep. De overenthousiaste drang tot navolging in Delfshaven was voor de heren van Volksvermaken een signaal om even duidelijk op de rem te trappen.

Dit machtsvertoon vormde een laatste, vergeefse, poging om de groeiende concurrentie voor te blijven. Buiten het al wat oudere confessionele verenigingsleven en de buurtverenigingen lieten commerciële muziekzalen, danscafés en bioscopen zich gelden.⁸⁵⁾ Ook de plaatselijke overheid trad, nu zij door confessionelen werd gedomineerd, in het voetspoor van het particulier initiatief. De kermisafschaffing, de instelling van een gemeentelijke filmkeuring in 1912 - op dat moment uniek in Nederland - en de sloop in datzelfde jaar van de Zandstraat, een verloederde uitgaansbuurt, tonen ongekende daadkracht van de Rotterdamse overheid.⁸⁶⁾ Verder 'beschaafden' de socialisten met de komst van een nieuwe eeuw volop mee, waarbij burgerlijke waarden als spaarzaamheid, gematigdheid en zelfdiscipline vrijwel ongewijzigd werden overgenomen.⁸⁷⁾ Na de eeuwwisseling voedde 'het volk' zichzelf op, constateerde Groot in zijn boek over de verzuiling in Naaldwijk.⁸⁸⁾ In Rotterdam was het niet anders.

In de marge gedrukt voelde Volksvermaken haar bestaansgrond na de Eerste Wereldoorlog wegvallen. De kunstavonden voor leden en begunstigers werden geschrappt, want 'die worden beter en groter gegeven door andere verenigingen en bonden'. En met het volk in eigenlijke zin hielden al voldoende anderen zich bezig, stelde voorzitter W.C. Hudig, 'terwijl waarzoover dat niet is gebeurd het volk in alle bonden en vereenigingen zich-zelf wel weet bezig te houden'.⁸⁹⁾ Door de oorlogshandelingen en de mobilisatie verviel voor Volksvermaken ook nog eens het koninginnefeest, waarvan het 'veredelende' karakter toch al in twijfel werd getrokken. Al sinds 1908 klaagde het bestuur over vandalisme en 'onsmakelijke' ver-